

SLOVENIJA.

List 39.

V torek 15. Velkiga travna

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajtuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Razjasenje čez odškodovanje zastran tlake in desetine in drugih gospodarskih davkov, zložil g. Ambrož, za državni zbor v Kromerizu do 12. Svečana 1849.

Tlaka, desetina in sploh gospodarski davki so bili že davnej kmetam kot tern v peti in vsak, kdor je imel v teh zadevah s kmetom kaj opraviti, dobro ve, koliko prepira, koliko tožb in drugih pritožb se je med grajšinskimi in desetinskimi gospodskami in med podložnim kmetom prigodilo. Zlasti v naši krajinski deželi so se v poslednjih letih po mnogih krajih protinstva prikazale, tako, da so se mogle semtertje te odrajtvala s očitno silo tirjati. Odkritoserčni in ljudoljubi uradniki so take prikazke vikšim gospodkam na znanje dajali, in tudi kake predloge ravnali, ali nič ni pomagalo, zakaj imenitna zveza v visokih verstah državljanske družbe ni hotla slišati glasu vpijočih iz globočine zatiranja. Poprejšno vladarstvo ni hotlo serčno na noge stopiti, zato ki je vedilo, kje de napaka leži — le polagama je mislilo te zaderge odvezati — in iz taciga namena je prišel v letu 1847 ukaz na dan, po katerem je bilo odkupilo teh davkov z nekakim zmišljenim polajšanjem vpeljano. Ali malo malo je ta poskušnja pripomogla, ker so grajšaki take cene za odkupila delali, da podložnik ni mogel zmagati. Za odkupilo tlake od celiga grunta so posebno po Dolenskim grajšine po 500, 600 ja nek clo po 800 goldinarjev tirjale — več kar je ves grunt vreden. Zato se je le malo odkupil izpeljalo in brenčala je poprejšna struna, kakor poprej.

Mesca Sušca 1848 so Dunajčanje staro vladarstvo poderli in dobrotljivi Cesar Ferdinand I. je 15. dan tistiga mesca blagovolil svojim narodom ustavo (konstitucijo) dati. Nič ni bilo scer v te obljubi od tlak in od desetini govorenega, pa vonder je začela po vsih deželah sapa tako pihati, da je te opravila sama od sebe ustavila — in vsaki pametni človek, kateri je količkaj izurjen v vladarskih rečeh, je mogel sam prevdariti, da v te reči se mora popolnoma preuredba vpeljati. Jeli so kmetje po času od tlake nehavati, silil jih ni nobeden in le ta govornica se je razširjala, da se bodo mogli odkupiti. Na prošnje stanov krajnske dežele je prišel cesarski patent od 23. Maja 1848 na svitlo, da te opravila 1. Prosenca 1849 po dozrajni naredbi proti tem nehajo, da podložni in desetniki gruntno in desetinsko gospodsko primerno odškodovajo, za leto 1848 pa je bilo grajšinam in podložnikom odperto dano, da naj se sami med saboj zastopijo.

Ako ravno je bilo to v patentu izrečeno, vonder le kmetje se niso v nobeno pogodbo z grajšinami podali, ter so mislili, če se bo primerjeno odškodovanje za leta 1849 in za naprej vpeljalo, naj pa še za letas velja in to mnenje se je po celi deželi vgotovilo in tudi na ljubljanskim deželnim zboru 19. Julja 1848 se je bil ta namen kmetov očitno razodel. V te reči se kmetje niso motili, zakaj njih misli so bile po ukazu ministerstva notrajnih oprav od 3. Avgusta 1848 potrjene, v katerim je bilo izrečeno: ako se podložni za letašnje leto branijo, desetino in tlako in dru-

ge davšine odrajtati, ki to leto zadenejo, in se tudi scer z gruntno ali desetinsko gospodsko prostovoljno ne pogodijo, se samo od sebe razume, da bojo mogli odškodovanje za tekoče leto 1848 pozneje tako odrajtati, kakor se bo po gotovim sklepu ustavne postave na Dunaji za eno leto izgovorilo.

Dunajski velki zbor se je pričel mesca maliga Serpana (Julja) 1848 in oči in ušesa vsih podložnikov so bile na Dunaj obrnjene, ker so si vsi mislili, da zbor ni zavoljo družiga vkup prišel, kakor de bo kmetijske reči poravnal. Desiravno tlačanske in desetinske in druge zadeve gospodskih davkov niso bile same na sebi način zbornih opravil, pa vonder smo vsi poslanci spoznali, da je potreba, da se ta reč naj popred v pretresanje vzame in zato je storil poslanec z imenom Kudlich predlog, da naj državni zbor za gotovo izgovori, da je vsa zaveza podložnikov nehala proti odškodovanju, katero se bo na zadnje od državniga zbora storilo. Res je, da je ta sklep veliko veliko drugih zavez zadel, ali potreben je bil zato, ker je vse ljudstvo težko ga pričakovalo. Zdaj se je vnelo goreče posvetvanje — nekteri poslanci so mislili, da naj bi kmet nič ne plačal za odškodovanje, nekteri so mislili, da je kmet dolžan vse poplačati, ali koliko se je več govorilo, toliko je bilo več zmotjav, zato, ker te opravila in odrajtvala so tako mnogotere in razne v vsaki deželi našiga Cesarstva, da se za vse ne more ena postava upeljati. V patentu od 7. Kimovca (Septembra) 1848, v katerim je v teh zadevah storjeni sklep zbora tudi od milostljiviga Cesarja potrjen, je bilo le po verh omenjeno, da za nektere opravila gre odškodovanje, za nektere pa ne in v 5. razdeljku je malo bolj na tajno bilo razjasnjeno, da odškodovanje se ne bo dalo za pravice in davke, ki iz osebniga podložtva, iz gospodskih in sodniških opravil in iz soseskiniga gospodstva izvirajo. Ker je pa ta odločba tako obsirna, da potrebuje za edine dežele našiga Cesarstva bolj na tajniga pretresanja, se je iz poslancov vsih dežela komisija napravila, ktera bi bila te zadeve za vsako deželo za gotovo izpeljala.

Pervo sejo je imela ta komisija k koncu mesca Kimovca in prevedilo se je, da je naj prvič potreba zvediti, kaj za ene odrajtvala in opravila podložnih do svojih gruntnih in desetinskih gospodsk so bile do zdaj v eni ali drugi deželi v rabi.

Zato se je vpeljala v Ljubljani taka komisija, ktera bi bila državnemu odboru potrebne pripomočke za popolnoma vravnanje teh reči vkup spravljala in na Dunaj pošiljala. Med tim je pa 6. Kozaperska (Oktobra) na Dunaju punt vstal, nekaj poslancov je Dunajsko mesto zapustilo, in odbor oli komisija za odškodovanje svojih opravil ni pričela, tudi zato ne, ker v tistim času od nobene strani pripomočki nam niso došli. Veliko je bilo že od tega punta govorenega, in veliko se je pisalo, zatorej jez pri te priložnosti ne bom kar nič od njega govoril, naj si misli od njega vsak, kar si oč. Pri vsem tim naprejetju pa jez vonder le ne morem ene zamolčati, namreč kar mene vtiče. V serce me je peklo, ko sim zvedil, da sim bil obdolžen, da sim jez z tistimi poslanci na levi strani v zvezi bil, kateri so bili v tem puntu zapleteni

itd. Britke občutke sim imel in mislil sim si, tako svet plačuje, jest sim v telesni nevarnosti zmiraj na mestu ostal, kamor me je zupanje mojih rojakov postavilo, in zato bom osramoten. Eno pa me je tolažilo, namreč misel: pravica in resnica boste same od sebe na dan prišle.

Kader smo v Kromerizu zopet vkup prišli, je bila moja prva skerb, na kmetijske reči. Tamkaj smo dobili v roke prve pripomočke iz Ljubljane in te smo k poboljšanju nazaj poslali in tirjali, da naj bi nam grajšaki tudi pri vsaki davšini na znanje dali, kaj de je uzrok njene prve vpeljave, in de naj se nam katastralne cene od vsih pridelkov in dniških plačil delavcov na znanje dajo. Dobili smo scer nektere pripomočke, samo naznanjenje vzrokov prve vpeljave gospodskih davkov in tlak nam se ni bilo došlo. Desiravno je nam ta poslednji potrební pripomoček manjkal, sim jez vonder v izdeljavo odškodovanja za našo Krajnsko deželo začel in sim jo 12. Svečana (Februarja) t. l. dokončal. Spravil sim tudi referente drugih dežel ukup, da smo se posvetvali in sklenili smo, da naj vsaki referent svoj izdeljk na- prej bere. Jez sim bil nar prvi s svojim razdeljkom na versto prišel in sim ga v dveh sejah naprej bral; tode ene dni potem smo se po razpušenju zbora razšli. —

De ne boste rekli, da nismo za odškodovanje nič storili, me veže moja lastna vest, moj izdelik tukaj razodeti, ki bi vtegnil saj nekoliko biti v poduk in razjasnjenje teh zamotanih razmer med grajšinami in podložniki. To de moram tukaj opomniti — de bi se bil znal po bolj natajčnemu pretresovanju tudi še kaj preurediti. Prosim vas pa, da nikar ne mislite, da je to kaka veljavna postava — to ni — veljavne postave so nam Cesar na predlog ministrov v potentu od 4. t. m. dali, ko so državni zbor razpustili, in vse druge predpise v teh zadevah bo ministerstvo za naprej izdajalo, dokler se zopet državni zbor ne snide. Po teh postavah ministrov se ima vsakteri ravnati.

Načert postave

čez odškodovanje tlak, gospodskih davkov in desetini za krajnsko deželo.

I. Splošne odločbe.

§. 1.

Kader je v letu 1809 Francoz na Krajnsko prišel, so jenjale vse deželske in patrimonjalske sodbiša. Kader se je pa po ukazu 2. maliga Serpana (Julja) 1814 cesarsko vladarstvo spet vpeljalo, deželske in patrimonjalske sodbiša scer nič več niso v veljavnost prišle, vonder se je pa zaveza podložtva z vsim zadevajočimi postavami zopet ustanovila in ako ravno grajšine niso imele poprejšnih opravil in dolžnost, so mogli vonder le podložniki poprejšne odrajtvala in opravila storiti. Tedaj so na Krajnskim do 7. Kimovca 1848 še zmiram podložniki po zapopadku dvorniga ukaza od 26. Kimovca 1797 štev. 378 obstali. Zatorej §§. 3. in 5. imenovniga potenta tudi za krajnsko deželo veljavnost imajo tako, kakor v drugih cesarskih deželah, ker še obstoje deželske in patrimonjalske sodbiša.

II. Od davšin ktere bi imele nehati brez odškodovanja.

§. 2.

Brez odškodovanja nehajo:

a) Vsaki davk ali plačilo, katero je pod imenom urbarsko poboljšanje ali poviksanje (Urbars-Zinserhöhung) vpeljano, če je iz delitve zemljiša vstalo.

b) Vsaka pravica, ktera se je opirala na nekdanjo deželno in patrimonijalo sodništvo, in tudi vsaka dolžnost ali njeno plačilo, ktera je iz takih sodbiš izvirala.

c) Vsaki davk ali plačilo, od kteriga uzrok (uršah) njega vpeljavanja 7. Kimovca 1849 več ni bil v rabi.

d) Vsako odrajtvalo v blagu, katero ne obstoji iz pridelkov obdelaniga grunta.

e) Vse dela ali take plačila, ktere niso za obdeljvanje semljiš potrebne.

f) Vsi dohodki za oskerbništvo gruntnih ali urbarskih bukev, gruntne spiske (ekstrakte) za gruntne pisma in druge take prihodke.

(Dalje sledi.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

x-y. Ker bo ruski cesar svoje vojake sam s potrebnim preskerboval, se bodo gotovo tudi ruski denarji po celi Austrii okoli razšli, in treba se bo navaditi, kako se z njimi obhaja. Nekterim Ljubljanskim gospodam bo pač zdaj ta okoljšina zlo koristila, de so jih že v prvi polovici lanskiga leta Slovenci, pridši iz Dunaja, z ruskimi rubli soznarili (!).

Iz Tersta 26. pret. m. Ni strašila, kteriga bi se tako bali, kakor se bojimo pomirenja vlade z Madjari, po tem bi ona njih odcepjenje poterdti morala in tako razsejati seme k novimu domačimu še hujšimu boju. Zakaj ako se to zgodi, bo nehala zvestoba južnih Slavjanov in potem se bo potamnela svitla zvezda Austrije.

Za pokrajino teržaško ste predloženi dve okrožni sodnici, ena za vasi, in druga za mesto. Sliši se, de bo slavjansko ljudstvo, in sosebno slavjansko društvo prošnjo poslalo, de se tudi v politiškim obziru podeli vasem posebno glavarstvo občin, ki bi vse opravila v slavjanskim jeziku vodilo. Mi želimo iz vsega serca našim slavjanskim bratom v teržaški okrajni srečen izid v ti reči, zakaj drugači jih bo pogoltnila propaganda talianska.

(N. d. h. sl.)

Novičar iz Celja. V saboto popoldne se je pripeljalo 62 jetnikov iz Ogerskiga, ki so bili z vojsakami obdani in močno obvarjeni.

Ti jetniki so bili v Buda-Peštu zaperti, in zdaj so se proč spravili, ker so naši vojsaki Pešt zapustili, in bi sovražniki znali tud črez Budo planiti.

Z prvim hlaponam so se pripeljali tisti, ki so se zavolj puntarije vjeli, in ki se niso obsojeni; bili so vmed njimi kakor se sliši 4 grofi, drugi plemenitazi in tud nekaj duhovnikov. Z drugim hlaponam so pa prišli samo kmetji, in vmed timi je bilo tistih 21 hudodelcov, ki so pri Günsu v spodnjim Ogerskim bolne Hervate napadli in jih strašno pomorili; nekteri vmed njimi so že k smerti obsojeni.

Dan na dan marsirajo vojsaki skoz Celje. V kratkim času je šlo skoz Celje: 1 bataljon lovcov (jagrov), 2 regimenta konjikov, precej velika množica Primorskiga, Krajnskiga in Koroškiga regimenta. Nekteri tih vojsakov so se po železnici na Dunaj peljali, odtod se bodo na Ogersko podali; drugi so pa na Ptuje marsirali, da bodo odtod nad Madžare pertisnili. Od vsih krajev marsirajo naši cesarski in Ruski vojsaki nad Madžare, in gotovo smemo vupati, da jih bodo kmalo vgnali.

(Slov. N.)

Iz Celovca se piše Slovenskim Novinam: „Ako kdo šolske knjige spiše, naj bi se hitro oznanile in pretresovale itd. Tak Vam imam iz Koroške oznaniti, da je gosp. Robida učitelj naravoslovja prav umetno ino razumljivo spisal Naravoslovje, katero bo v kratkim na svetlo dano. Slavni rodoljub Ma-

tija Majer se je lotil pisanja šolskih knjig za pučke učivnice, katere bodo do pričetka prihodnega šolskega leta vse gotove. Kdor g. Majerja pozna, bo z velikim veseljem te imenitne knjige perčakoval.“

Celovec 9. Maja. V 35. listu Slovenije je blo povedano, da je zidanje neke nove terdnjave ali orožnice zvonaj Celovca od visokega ministerstva zabranjeno. „Vse kaže, reče tisti sostavk, de s terdnjavo ne bo nič ali clo nič ali samo na temu mestu nič. Bog daj! da bi pač bila taka! 4-5 sto tavzent rajnišov srebra, ki so bili namenjeni, je za našo državo v sedajnih okoljšinah lep denar, s kterim se lahko mnogo važnejših in potrebnjših reči popraviti da.“ Čujte! kaj na to pove nemška Agramerica v 53. listu: „Obgleich der Bau eines solchen Bollwerkes in jetziger Zeit Wenigen erwünscht sein kann, so klagt dennoch der Korrespondent der Slovenija Hr. E... über die Einstellung desselben, weil Kärnten um den Zuschuss von 4—500.600 Gulden verkürzt wird.“

Ljuba Agramerica! znaš ali neznaš slovenski? Ako neznaš, tako mirno in ponižno molči! Ako znaš, prosim, da dragovoljno poveš, na kterim vseučilišču si ti svojo strašno modro in visoko exegetiško prosveto si prilastila, da v sostavkih najdeš ravno nasprotno unemu, kar se v njih pripoveduje? Morebiti so pred nekterimi mesci v Buda-Pešti tako učili?

Naša Slovenija v Ljubljani nema sostavkov, in nema dopisateljev, kteri bi po terdnjavah ali orožnicah toliko hrepneli: ti pa draga Agramerica! si že po marsikterimu sostavku in dopisatelju očitno pokazala, da radovoljno potuho dajaš tisti stranki, ki svobodljubeče domače časopise napada in čerini, in svoje stare pravice na vsaki način braniti želi. Da si nas, ljuba Agramerica! osvedočila, da mi tebe in tvojega značaja nismo prav poznali, ti lepo hvalo vemo, če ravno nič kaj terdno ne verjamemo. —

Zadnjič morem pa izreči, da moje in tvoje pisarenje zastran terdnjave je blo prazno; zakaj ravno za gotovo zvem, da se ima po ministerialnim dovoljenju začeta terdnjava zvonaj Celovca na ravno tistim mestu izzidati pa tako, da se na teden ne več kot 1000 rajnišov potrosi.

Veselo novico imam dones povedati. Zvedili smo, da naš začasni deželni poglavar se oostro derži enakopravnosti vsih narodov; na vse kantone, kjer so Slovenci, bodi jih še tako malo, pošle vselej tudi poslovenjene razglase ali kurende; Slovenci, ki niso do sedaj kej tacega vidili, še čudijo, in iz serca veselijo, da postave, ki jih tak živo zadenejo, po kterih bojo sojeni in kaznovani, tudi enkrat v svojim maternim jeziku slišijo.

Slava in hvala našemu občno ljubljenemu in spoštovanemu poglavarju, ki se za pravice slovenskega naroda tako krepko poteguje!

Še nekaj od blagorojenega poglavarja: neki gospod komisar čisto slovenskega kantona je svojo službo odložil; naš gosp. poglavar s ročnim pismam posestniku tiste grajšine oznani, da naj hitro oskerbi drugega kantonskega komisarja, kteri pa ne sme biti, kakor je poprejšni bil, terd Nemeč ampak mora „der slovenischen Sprache“ popolnoma svest biti. —

To zvediti, se meni močno čudno zdi, zakaj so iz „Klagenfurtarce“ slovenski razglasi celo zibunili in ravno od tiste dobe, ki je v politiških pravicah austrijanskih deržavljanov vsim narodam enakopravnost zagotovljena. Kaj je to? Kdo je te nepravde kriv? *) Slovenci imajo pravico tirjati, da se jim vse postave v slovenskim jeziku oznanijo; to veliko

*) Kar od ministrov izdane vkaze in razglase vtiče, se bodo mende na Dunaju za vse Slovence enako prestavljali, ali prav za prav izvirno ali pravopisno zlagali; — zastran oglasov deželnih gospodk pa ta pritožba gotovo še velja. Vred.

srečo je tudi njim prinesla nova ustava. Pa pravijo nekteri Slovenci; „meni je vse jedno ali dobim postave nemške ali slovenske; saj neznam brati.“ Prijatelj! to je za te velika nesreča in škoda; alj naj slovenske razglase si predbrati od kakega pravega Slovenca, in boš vidil, vse boš zastopil, morebiti da na nektero novo, ptujo besedo naletiš, pa le malo postoj, premisli, še enkrat preberi, in kmalo boš najdil pravi zapopadek. — Drugi pravijo: „znam dobro brati, pa je veliko ptujih besed, težko zastopim.“ Daj Nemcu nemške razglase in postave v roke, jih tudi bo le težko ali clo nič zastopil, da so ravno Nemci vselej šol in veliko drugih pripomočkov imeli. Mi Slovenci nismo imeli šol, nismo imeli pravih knjig nismo slišali slovenskih razglasov itd. se torej ni čuditi, ako se nam od začetka nemalo težko godi in se nemalo spodtikamo.

Vse to le pokaže sveto dolžnost starišev, da svoje otroke radi in skerbljivo v šolo pošiljajo, in v zahvalo učitelje svojih otrok spoštujejo, in jim v njenim revnim stanu pod rame segajo, in kervavo zasluženega plačila ne kratijo! —

Da bojo pa gosp. učitelji zamogli svoje učence v vsih znanostih po slovensko učiti, morejo sami tudi v slovenščini dobro izkušeni in vajeni biti. Pa dosihmal se je, Bogu bodi potoženo! za pripravnike ali praeparande zlo zlo malo zgodilo, ja clo najnovejše postave zastran tega se niso spolnovale, saj tu pri nas na Koroškim. Razglas našega naj višjega škofniškega svetovavstva od 22. Sept. 1848 št. 608 veli: „Das Consistorium findet noch beizufügen, dass jene Lehrer in Trivialschulen in ganz slavischen Gemeinden, welche sich die Kenntniss der slavischen Sprache bereits im vollkommenen Grade mit Recht zutrauen können, den Schulunterricht schon im nächst beginnenden Schuljahre in slavischer den Kindern gut verständlichen Sprache zu ertheilen anfangen, wo nicht, so haben sich dieselben im Verlaufe dieses Jahres möglichst gut darauf vorzubereiten, um im folgenden Jahre anstandslos den slavischen Unterricht beginnen zu können.“ Sedaj jas vprašam pred Bogam in celim svetam, koljko učiteljev je po tej visoki postavi počelo s šolskim letam 1849 na slovenskih krajih v maternim jeziku podučevati, ne samo govoriti, ampak tudi otroke učiti slovensko brati, pisati, rajtati, kaki slovenski listič, domači sostavk zložiti itd.? Nam v Celovcu so le znani samo štiri učitelji, kteri so po ukazu najvišjega knezoškofniškega svetovavstva in šolskega ogledalstva se slovenščine poprijeli, in slovensko mladost najprej v slovenskim, in po tem še le tudi v nemškim jeziku potrebne znanosti učijo. Mnogo grenko so ti gospodi učitelji mogli požreti, mnogo od panslavizma, od nemčev sovražtva in drugih spak slišati, ali stali so nepremakljivo in brez straha na postavnim potu; za to naj bojo tudi njih imena oznanjene, da Slovenija pozna svoje verle, zveste sinove: gosp. Somer, učitelj v Borovlah, ki je že tudi občno pohvalene prepise in abecednico za slovenske šole spisal, gosp. Wigele, nadučitelj (Musterlehrer) v Štabnu, gosp. Katnik, učitelj v Ločah, in gosp. Pečnik, učitelj v Tinjah. — Morebiti, da pa v letu 1850 kej boljšega smemo pričakovati. Bog daj; pa imamo le slabo zavupanje.

Naši pripravniki ali praeparandi imajo tukaj v Celovcu 11 učencov, ki jim visoke znanosti prednosijo; pa le enega ni, da bi jim kej povedal od slovenske abednice, od slovenskega pisanja, od slovenske slovnice, če ravno je večidel Celovskih učencov slovenskiga rodu. In vender bojo ti pripravniki v letu 1850, v kterim bi se imela po vsih slovenskih šolah slovenščina vpelati, učitelji ali saj podučitelji po slovenskih krajih; kaj je od tacih pričakovati? kaj pomaga vse znanosti, in skoz in skoz „sehr gut“ ako se v slovenskim jeziku mladini ne morejo prodajati!

Ker se tukaj v pričo diocézanskega šolskega nadgledavstva za spolnovanje cesarskih in duhovskih postav, in za poboljšanje ljudskih posebno slovenskih šol tak slabo skerbi, se ni čuditi, da tudi po deželi vse pri starim šlendrijanu ostane: „Regis ad exemplum totus componitur orbis,“ — se ni čuditi, da tudi kantonski šolski ogledavci slovensčino ne samo po postavah ne podpirajo, ampak večidel se to, kar iskreni vlastenci s velikim znojam in trudam storijo, podirajo in černijo. Pa vendar bo pravica in postavna reč enkrat gotovo zmaga; zakaj pravica ima svojo moč. —

Imam pred seboj „Pastirski list na vse verne Sekovske in Ljubnske škofije od Jožefa Otmara, knezoškofa Sekovskega, oskerbnika Ljubnskega pri ustupu svojega pastirstva,“ ovi list, izdan tudi v slovenskim jeziku, je gotovo vse Slovence v serce razveselil; verne slovenske ovčice so ja zaslišale skerbiljivi glas svojega najvišjega dušnega pastirja v svojim sladkim domačem jeziku: dobre ovčice poznajo in slušajo glas svojega pastirja. Kdaj kdaj bojo slovenske ovčice na Koroškem to nezrečeno veselje doživele, dobiti kak glas ali list od svojega občeljubljenega in miloserčnega knezoškofa v milim slovenskim jeziku.

Dobili smo kakor vsako leto tudi letas postni razglas „Fasten-Normale“ — poln apostolsko gorečih besed, in najvažnejših nauk; — najboljši sad bi ne izostal, ako bi se leta razglas poslovenil, in od duhovnikov iz kanceljna gladko bral; tako se pa to le zgodi čaklaje ali se clo opusti. — Dobili smo letas pastirski list v Solnogradu 14. Sept. 1848 na verne izdani, da se naj bere po vsih škofijah Solnigradske nadškofije. Prav važen list v naših burnih okoljnih, ker ima katoljška vera in brumno življenje toljko sovražnikov. Kako so gosp. duhovniki na Slovenskim s tim nemškim listam se obnašali, ne vem; le to morem izreči, da je jih clo malo, ki imajo čas in priložnost in znanost, take sestavke posloveniti. Vendar je taka izvanredna dušna paša vsim vernim ovčicam potrebna in od velikega prida. Jaz sim bil sam priča, kakšno čudno oblast nad človeškim sercam ima domača beseda, izgovorjena od kakega visokega gospoda. V letu 1843 so naš milostlivi knezoškof v št. Jurju na Zili, in v letu 1845 v Svečah na zbrane verne nagovor deržali v slovenskim jeziku; le slišati iz ust najvišjega pastirja te besedice: „Drage moje ovčice!“ in že so solze, živo znamenje serčnega veselja, v vsih očeh blisketale; dalje govorenje je vse pričujoče tako živo ganulo, da glasnega zdi-hovanja in jokanja ni blo kraja ne konca; in sladke in goreče besede najvišjega pastirja so se tako globoko v serca vtisnile, da jih še sedaj marsikteri oče in mati svojim otrokam s veliko radostjo in s ganjenim sercam pripoveduje. Toljko moč ima domačega jezika mili glas! Ena domača beseda globej sega, kot sto ptujih!

And. Einspüler.

Hervaska in slavonska dežela.

Jelačić ban je 8. t. m. sprijel deputacijo mnogoverstnih Zagrebških uradnikov ter jih je, kakor Agramer Zeitung pove, prijazno in serčno nagovoril, vendar, kot se po strani kaže, jim je njih obnašanje nekoliko očital, kakor de bi se s postavami in z svestobo do cesarja prav ne zlagalo. Dalej je deržal sejo banskiga svetvavstva, v kateri je vkažal nagloma postavo zastran tiska in zoper ptujce (Fremdengesetz) sestaviti. Postava čez tisk, ktera mu je podložena bila, je pa le od velikih kaucij, od ječ in od navadniga sodništva govorila; zatorej je Ban (po Nov. h. sl. d.) ni poterdil, rekoč, de mora duhu časa primerna biti in de imajo čez prestopke tiska le priseženi možje soditi. Zatorej se ta postava še popravlja. Za kavicijo tirja 1000 gold. — Nagle sodbe ni hotel Ban vstanoviti, če prav so mu leto uradniki svetvali. —

9. okoli 7. uri v večer je zapustil ban Zagreb spremljen z „živio“ ljudi, ki so se bili na Markovim tergu zbrali; odšel je prek Siska v Osek k armadi.

Za sabo je pustil ban naslednji

Razglas:

Vsred silnih opravil sim si vzel nekoliko časa in sim prišel, de te vidim, mili moj narod!

Ko sim se lansko jesen od tebe ločil, sim se nadjal, de hočeš stanoviten biti v svojih namelih, in de se boš znal možko braniti vsakteri omami, — in nisem se v tem ogo-ljufal.

Pokazali so se v tvojim krilu nekteri laž-njivi preroki; prizadevali so se odverniti te od terdno nastopljene steze postavnosti in po-štenja: — ali ohranilo te je večidel od toljko golufij, omam in nastav prirojeno čutilo tvoje ter si ostal, kakor si vsigdar bil, narod poln značaja, poštenosti in zmernosti.

Zopet se ločim od tebe in odidem na boj za sveto reč, ktero si tudi ti vlani na zboru za svojo reč priznal, in poslovivši se te zarotim pred živim Bogom: ohrani mir in red, kakor oba očesa svoja v glavi, zakaj brez miru in reda ni prave svobode, ni sreče, ni blagovitosti; bodi zvest, kakor si dosihmal bil, vladajočimu kralju svojimu in celimu jas-nimu vladarskimu domu, ne odstopi od želje ohraniti celotnost monarhie, kakor si tudi pre-tečeno leto po svojih namestnikih pred svetam izgovoril; bodi pokoren poglavarstvu; spoštuj domačo vlado in podpiraj jo v njenih težkih nalogah.

To je, kar tirja od tebe ban tvoj, kteri nema druge želje, kakor tebe, narod moj, srečniga viditi. Ostani mi z Bogom.

V Zagrebu 9. velkiga Travnja 1848.

Jelačić ban s./r.

Česka dežela.

Praga z bližno okolico je zopet v obsedi t. j. pod vojaško postavo. 10. t. m. med 9. in 10. uro dopoldne se je jelo pribi-vati oznanilo podpisano od mestopredsednika Mečeri in komandanta Khevenhüller. Vse mora svoje orožje oddati, razun narodne in mest-ne straže stariga in noviga mesta. Pravica združevanja je za zdaj odvzeta in časopisi se smejo le izdati, ako vojaška oblast dovoli i.t.d.

Za uzrok obsede se napove, de preku-cijna stranka sosedne (saksonske) dežele tudi v Pragi punt napraviti in clo vojake zapeljati skuša. —

Scer pa, pravijo Narodni Noviny, se ne ču-dimo samo mi, ampak cela Praga se čudi temu „stanu obsede“, ki je na nas v spanju padel, in toljko več, ker v celi Pragi družiga viditi ni, kakor narveči mir. Ako vladi verjemo, je toljko gotovo: Vlada ima dokaze v roki, de je neka prederzna in nespametna stranka v Pragi podpihana od ptujcev, te dni hotla vstajo v Pragi napraviti in de bi se temu v okom prišlo, je dala snoči več oseb zapreti (razun Sladkovskiga, Friča mlad., Gauča sta tudi Rehor in Vagner, zaperta, Arnold jo je odnesel) in je razglasila obsedo čez celo mesto.

Mestna gosposka opomina ljudstvo k miru, de naj ne da nikakoršne priložnosti k še ve-ćimu kratenju svobode. —

Austrijanska dežela.

* Svitli cesar ne pojde več v Holomuc, ampak bo zanaprej na Dunaju svoj sedež imel, nadvojvoda Franc Karel bo šel s svojo visoko rodovino v Isl. Cesar Ferdinand pa ostane v Pragi.

Dunajske novine podajo zdaj odpis cesarja na ministra Kordona, po kterim prevzame viksi vodstvo cele armade, ki je pa zraven podpi-san tudi od ministra Švarcenberga.

Cesar je 10. t. m. v Prešporek prišel.

Galicija in Vladimira.

Lvov 30. Aprila. Včeri ste zopet 2 baterii odtod odšle, ena k oddelku generala

Barko, druga k generalu Vogl. General Barko se je bil z 3 bataljoni pešcov, 2 regimentama konjikov in 6 štukov 12 mil na Ogersko po-dal, brez de bi bil sovražnika zapazil; ali blizo Munkača so jeli na enkrat iz zasede na nje streljati, in ker se je general prepričal, de je sovražnikov veliko več, se je zopet na-zaj obrnil.

Ogerska dežela.

Po uradnim oznanilu (11. t. m. v Dun. N.) ima cesarska armada mesto Prešpork z gra-dam in pa ondotno Donavo v oblasti; sovraž-niki pa se zadnje dni živo premikvajo proti dolini reke Vag.

Puntarski vodja Klapka, kteri med Va-gam in Nitro 8000 mož vodi, je dobil pomoč iz Komarna; kaj de so sovražniki nakanili, še ni znano. —

Iz Rusije pride čez Polsko 106,000 vo-jakov pod vikšim vodstvam kneza Paskeviča; pod njim sta perva generala Rüdiger in Čeo-daev, v Erdelj pride pa družih 60,000.

Nekaj jih je že v Moravskim na poti.

Košut si je že svoje ministre izbral.

Po novicah od 6. t. m. se je mesto Bu-dim (Ofen) 28 ur bombardiralo in že zidovje načelo. Ogerske baterie so na hribih Adler-, Schwaben- in Bloksberg. Nekaj husarjev je bilo že v spodno mesto prederlo. — Nasproti se je iz Budimske terdnjave 4. t. m. bombar-diranje mesta Pešte pričelo. 6. t. m. je strel na Pešto nehal. —

Madjari se terdno derže sklepa svojiga deržavniga zbora, po kterim je naša vladars-ka rodovina vso pravico do ogerske dežele zgubila in iz taiste izgnana, in tudi iz pečatov izbrisujejo krono nad ogerskim gerbam, rekoč, de jih je pravi kralj (Ferdinand V.) zapustil, sedajni cesar pa de v ustavi od 4. Susca t. l. še kar ne omeni krone sv. Štefana.

Iz Erdelja se nič ne zve; tudi ni znano kje de je Bem, ali je dobil v pest Temišvars-ko terdnjavo ali ne. Serbi se pritožijo čez Teodoroviča, de jih ne brani, marveč se vnikva. — Ker se je bati, de bi Madjari na Moravsko, kodar Rusi gredo, ne prederli, se Holomuc močno vterduje.

Ptuje dežele.

Rusi. Gazeta Polska piše: Rusija, po-dučena z izgledam naše vboge domovine, in boječ se tega nemškiga gnanja na izhod, se že noče več osrečevati z nemškimi koloni-sti. V nemških Poznanskih novinah beremo odpis ruskiga ministerstva, ki vkaže, de bi se ne spušali čez meje v Rusijo nemš-ki naselniki.

Francozka. Francozka vlada je zaprosi-la naše ministerstvo, de bi se Poljakam po-potni listi na Francozko ne podpisovali.

Nemška. Tudi v Bratislavi (Breslau) je bil zavoljo nemške ustave punt ustal, ki je bil pa hitro vdušen in mesto je zdaj v obsedi. — Na Saksonskim se je pa punt po celi deželi razširil; od vseh strani so derli poma-gaveci v mesto Draždane, ktero je od vojašnje se le 10. t. m. premagano in v obsedo djano bilo. Boj je bil 7 dni.

Tudi na Hanoverskim in na Bavorskim je ljudstvo zlo razdraženo zavoljo Frankobroda, vendar se še boj vnel ni. Na Poznanskim se tudi nevihte pripravljajo.

Laska. Kar naso laško deželo zadene, se nikjer ljudstvo več zoperstavljati ne derzne; iz Turina so mende zopet sardinski pooblastenci v Milan k Radeckimu in ministru Brucku prišli, de se enkrat mir ustanovi.

30. pret. m. je bil prišel poljni marsal Radecki v Mestre ter je izdal poslednji raz-glas in opominj na Benečane, de naj se v 48 urah nepogojno podveržejo; ali Benečani so sklenili, se braniti; zato so cesarski jeli na terdnjavo Malgero silno streljati. Od izida se še nič ne ve.

Nekaj cesarskih je prišlo pred toskansko primorsko mesto Livorno, ktero se še vojvodu podverglo ni, ter ga bodo s silo vzeli, ako se dragovoljno ne poda.

Rimljani se stanovitno vterdujejo ter so francozkiga generala Udino že dvakrat z ve-liko zgubo nazaj zagnali; 700 francozov so mende vbili, še več njih pa toljko pokvarili, de več za boj niso. Ker se jim je to po sreči izšlo, so še derzniši, in so od veselja mesto raz-svetlili. Austrijanskih vojakov se ni nič blizo; samo od Neapolitanskiga kralja se sliši, de je z 7000 vojaki na papežovo zemljo stopil.

Nepolitiški del.

Sebi.

Dokler verhé Triglava,
Zorja mi zlati;
Dokler me bistra Sava
Žejnega pojí;
Dokler prijatli zvesti
Me objemajo,
In po življenja cesti
Marno spremljajo;
Dokler sinovi Slave
Materi živé,
Za dom se in postave
Boja ne straše;
Dokler slovensko petje
Serce mi jasni;
Dokler lepóti cvetje
Lipine bersti:
Vetrovi, žalost nate!
Skerb nesite vso!
Veseljé vabim v svate,
Venčam si glavó. Podgorski.

Pomladanska.

Burja počiva,
Mégla beží;
Cvetíce iva
Zlate rodi.
Potok po tali
Zemlji šumljá,
V bistrem zerkali
Solnce migljá.
Slavec iz gaja
Pesem glási,
Pirne obhaja
Z družo gosti.
Módra vijola,
Cvetje lepó,
Krasita polja
Dol in goró.
Blaga dišava
Duje povsod,
Vsa se narava
Smeja naprot.
Pustimo zide,
Hitro na plan!
Žal naj odide,
Tugo na stran!
Dokler bleskeče
Mileni čas,
Rože dišeče
Pletimo v las! Podgorski.

Nekaj

od benečanskih Slavjanov. *)

Benečanski slavjani prebivajo med Vidmam ino goriško škofijo, s katero se skupej deržijo; in v gorah na severnim okraju bene-

*) Ne morem se zderžati, de bi naslednjega pismica bravam ne podal, ktero sim od g. Podrjeka, vredniga mašnika v St. Petru, prijatla slovensine in prijemnika slovenskih časopisov, prijel:

Mi praviš v Tvojim pismici, de noben drug pozdrav se ne sliši po ulicah Goriških kakor živio! Živio je tudi risano po škatelcah za duhan; živio tedaj tudi jaz zvrisknem na hribi „Nediže“: živio Slavjani! Mojmu glasu jeden se ne odméva kakor jek po dolini, ino moj glas je glas vpijočiga v puščavi, ker Slavjani na Laškim ne umejo, kako napredovajo drugi brati Slavjani. — Serčno bi se tudi jaz potegoval za Slavjanstvo, pa sim kakor cvetlica v gojzdu, katera svoj duh okoli spušča, ino čaka popotnika, de bi jo vtergal; pa ni roke de bi jo pobrala: ino tako cvetlica samostna, nepoznana živi; ternje jo zadušava, ino ona tako sklene svoje dni nepoznana, ker jo Bog ni posadil v roke slavjanskiga vertnarja.

Mi pišeš tudi, de Slavjani Tvoji tovarši so h Tebi prihromeli, kader si bral slovensko moje pismice. Ah prijatelj pismica moje niso vredne, de omikani Slavjani jih bojo poslušali, ker so v restargani obleki oblečene, ino sramožljive se tresejo priti pred ljudi, kateri so svilnasto opravljeni v Slavjanství. Vender pak zavupajo na poterpežljivost slavjansko.

Prebivam na Laškim
Sim rojen Taljan,
Izviram z Slavjanstva —
Bom vedno Slavjan.
Oh! drago Slavjanstvo ...
Predragi moj dom!
Dokler bom na svetu
Jaz ljubil te bom.
Opomba pisaveca.

čije vun do Pontebe se raztegnejo, iz goriških Berd se zamore pri samih slavjanah do Vidma ino Pontebe priti, brez naleteti na lahe. Oni so z lahami po dolah močno zvezani zaradi raznih deželnih dobičkov in se z njimi dobro zastopijo, torej jih za lahe deržijo, in malo kje omisljijo, če ravno jih je do 23 taužent, golih slavjanov.

Njih vladarstvo je bilo vedno v Benetkah. Po republiko so imeli v Benetkah eniga kneza (pod principam je bluo dobro, še zdaj pravijo) kateri je bil slavjane odločil, ter so svojo kralico imeli, tako pripovedujejo bolj starisi. Ostanke ino razvaline kraličniga grada se še zdaj vidijo. Blizo grada je pa ena velika jama (grotte) v strašni gori, katero je v grozni sili in stiski v terdnjavo sprenaredila. Šestdeset kamnatih stopic je zdaj gor po steni do jame, katera je prav obsirna, štir ure dolga, na koncu jame je jezero, h ktermu se teško in z baklami priti more, iz njega se šumeči potok po sredi jame med skalovjem na dan vije. Peč za kruh peči, ino stope za žito vdclane v pecovje, se še najdejo. Predni del jame je prenarjen v cerkov sv. Ivana. Tla so oblokaste, spodaj teče voda. Kardinali ino visoki taljanski gospodi so tale naravni čudež obiskavali.

V leti jami je bila kraljica dolgo časa; pol ure od tukaj na ravnini pa sovražnik, kateri jo je bil obsedil. Dolgo se je deržala, na zadnje pa, ker ni imela več ko še eno tele in en žakelj pulžane (Art Gerste) so snedli še to, kožo pa ino žito je pustila dol z terdnjave rekoč, če bo sovražnik tolko let jo čakal, kolikor dlak telečja koža ima, in v žakli zorn je, bo še zastoj, — ne opravi neč. Sovražnik obupa in jo potegne. Turkov je kaj v nedizki (potok nediza, ktera slavjane na dve strani razdeli, je to kar kranjcam Sava) dolini smert storlo, še zdaj se dobivajo mnoge reči, katere očitno to spričajo. Nekdaj so benečani v nedizki dolini z brihtanimi psami bitvo dobili torej še zdaj unkrajniki, Vunejci (čez beneško mejo prebivajoči) prigovor imajo: Bog nas ovari benečanskih pesov! Nediža izvira iz karniških planin, je majhna, o deževji pa nevarna, škodljiva, čez ktero je v Čidade (Cividale) zlo čislan most. Ravno vode derži velika cesta skoz Slovenijo (naš slovenski kraj je laham ino vsim goriskim pod imenam Sklavonija, znan); sperveč je široka dolina, od Čidada naprej, potem pa vedno bolj voska, tako, de je težko vojakam v Italijo za priti, če ondašni slovinci nočejo, ker grozovitno skalovje poderajo na cesto, al jo pa pretergajo, kar se je lani o veliki noči godilo. Tale cesta derži na Kobert (Karfreit), Wuc (Flič) Tarbiš.

Pervi kraj al imenitna vas je St. Peter, ponašim špetar, fara, 8 tavžent duš, tukaj je italjski Komisar, laški pisarniki za slovence!! in tudi male šole tud laške!! Cela fara je v več druge občine zaradi obsirka razdeljena, med tem 22 večim vasmi, al po našim Komuni, so posebno leti zaznomovati: Mersin, Ronc (Rodda), Matajur (monte majzor) Terčmun (monte terzo) Launder, Brišča, Laz, Azla (azzida) Bernas, Černiverh i. t. d. Druga velika fara je: St. Lenard, blizo 7. tavžent duš, v teh dveh farah so sami slovinci, zad Vidmam so nektere zmešane.

Bliz 3 tavžent duš pride na Rezijo; med Vidmam in Pontebo v sredi velikih gora je rezjanska dolina. Pravijo de je nekdaš in Rus se armadi odtergal in tamo zasedil, zato ima njih majhno mesto Rezija, ino cela dolino to ime od Rusa.

Pri benečanskih slavjanih je po hišah vlada nekdašnjih očakov (patriarchalische). Velike so po hišah družine. Večkrat se naméri, de so v eni hiši po trije, štirji oženjeni, in katerga je rajni oče blagoslovil, je za naprej gospodar vladar, zakvazavec, on vse kupi, plača ima dnarnico, preskerbi, potegnje itd. drugi delajo, kar njim vkaže, in morajo molčati, ako ni v očitno škodo cele hiše. Zjutrej ino zvečera moljijo vsak dan roženkrane, za molitvo pa kratko pobožno pesmico zahelejo (heliti, se pravi Psalme, al pobožne pesmi v cerkvi al doma peti). Lepo je slišati zvečera, kader v celi vasi po hišah cnoglasno zahelijo!

(Konec sledi.)

Knjiga splošnih deržavljanskih postav.

§. 325.

Kolikor je posestnik reči, katera je v kupčiji prepovedana, ali ki se vkradena biti

zdi, zavezan, ime svoje posesti naznaniti, to ustanovijo kaznovavne ino politiske postave.

§. 326.

Kdor reč, katero posestva, iz verjetnih vzrokov svojo misli, je vesten posestnik. Nevesten posestnik je tisti, ki ve, ali iz okoljšin predumiti mora, de reč katera je v njegovih posesti drugimu tiče. Zavoljo zmote v dogodbah ali zavoljo neznanja postavnih predpisov zamore kdo nepostaven (§. 316) in vender vesten posestnik biti.

§. 327.

Če kaka oseba posestva reč samo, druga pa pravico na vse ali na nekatere užitke te reči; zamore ravno taista oseba, če meje svoje pravice prestopi, v različnih obzirih vesten in nevesten, postaven in nepostaven posestnik biti.

§. 328.

Vestnost ali nevestnost posesti, mora če pravda vstane, sodnik razsoditi. V dvombi stoji predumljenje za vestnost posesti.

§. 329.

Vesten posestnik zamore že samo zavoljo vestne posesti reč, katero posestva, brez odgovornosti po svoji volji rabiti, porabiti, tudi clo vničiti.

§. 330.

Vestnemu posestniku tiče ves iz reči izvirajoči sad, kakor hitro je od reči odločen bil, njemu tičejo tudi vsi že prijeti vžitki, kolikor so v času mirne posesti že bili stekli.

§. 331.

Ako je vestni posestnik na reč k obstojnimu ohranjenju bistva potrebno, ali k pomnoženju še terpečih vžitkov koristne potroške storil; mu gre povračilo po sedajni vrednosti, kolikor djanjsko storjenih potroškov ne preseže.

§. 332.

Potroškov le k veselju in olepšanju storjenih se le toliko poverne, kolikor je s tem reč po občni vrednosti v djanju pridobila; vonder je poprejšnemu posestniku na zbiro, vse za se odvzeti, kar se brez poškodvanja bistva odvzeti zamore.

§. 333.

Tudi vestni posestnik ne more cene, katero je svojimu predniku za prepušeno reč dal, terjati. Kdor je pa ptujo reč, katero bi bil lastnik težko drugači zopet dosegel, pošteno na se pripravil, ino z tem lastniku dokazljivo korist storil, zamore primerno povračilo terjati.

§. 334.

Ali ima vestni imetnik pravico ali ne zavoljo svoje terjatve reč nazaj deržati, je v poglavju od zastavne pravde odločeno.

§. 335.

Nevestni posestnik je zavezan ne le samo s posestjo ptuje reči zadobljene dobičke nazaj dati; ampak tudi tiste, katere bi bil poškodvan zadobil, ino vso z njegovo posestjo napravljeno škodo poverniti. Ako je nevestni posestnik z djanjem v kaznovavnih postavah prepovedanim v posest prišel, seže povračilo do vrednosti posebne preljubosti.

§. 336.

Ako je nevestni posestnik na reč kaj stroškov storil, se ima to obrniti, kar je v poglavju od pooblastenja glede potroškov storjenih od opravnika brez naročila zapovedano.

§. 337.

Posest občine se sodi po vestnosti ali nevestnosti v imenu udov delajočih pooblastencov. Vonder morajo vselej nevestni vestnim udam, kakor tudi lastniku škodo poverniti.

§. 338.

Tudi z vestnim posestnikom, če je z sodniškim sklepam k povračilu reči obsojen, se ima v obziru povernenja vžitkov ino škode, kakor tudi glede potroškov od časa njemu izročene tožbe tako ravnati, kakor z nevestim posestnikom. Vonder je za naključbo, katera bi reči pri lastniku ne bila zadela, le takrat odgovoren če je povračilo, z prederznim pravdanjem zadrževal.

§. 339.

Posest naj si bodi kakoršna koli, nima nobeden pravice taisto samolastno motiti. Moteni ima pravico pri sodnici terjati, de se usega prepove ino dokazljiva škoda poverne.